

УДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ

© 2014 РОГАНОВА Г. О.

УДК 336.115:658.153

Роганова Г. О. Удосконалення класифікації оборотних коштів підприємств

Мета статті полягає у виявленні можливостей підвищення ефективності управління оборотними коштами підприємств за рахунок удосконалення їх класифікаційних ознак. Здійснивши аналіз підходів багатьох вчених-економістів до класифікації оборотних коштів підприємств, систематизувавши і доповнивши їх, було запропоновано групування класифікаційних ознак оборотних коштів підприємств. У результаті дослідження було запропоновано поширену класифікацію оборотних коштів, яка повною мірою розкриває роль оборотних коштів в управлінні фінансами підприємств та економіки в цілому. Було доповнено та згруповано класифікаційні ознаки оборотних коштів підприємств за: рівнем організації, характером функціонування, джерелами формування та їх вартістю, рівнем ефективності управління. Обґрунтовано, що наведене групування класифікаційних ознак оборотних коштів дозволяє здійснювати всебічний і цілеспрямований вплив на показники ефективності функціонування оборотних коштів і сприяє раціональному управлінню ними в цілому. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є визначення ступеня залучення кредитних ресурсів виробничими підприємствами для фінансування оборотних коштів.

Ключові слова: оборотні, кошти, класифікація, організація, функціонування, джерела, вартість, ефективність.

Рис.: 5. **Бібл.:** 11.

Роганова Ганна Олександрівна – кандидат економічних наук, старший викладач, кафедра фінансів, Донбаська державна машинобудівна академія (вул. Шкадінова, 72, Донецька обл., м. Краматорськ, 84313, Україна)

E-mail: annaroganova@mail.ru

УДК 336.115:658.153

UDC 336.115:658.153

Роганова А. А. Усовершенствование классификации оборотных средств предприятия

Rohanova H. O. Improvement of Classification of Enterprise Circulating Funds

Цель статьи заключается в выявлении возможностей повышения эффективности управления оборотными средствами предприятий за счет совершенствования их классификационных признаков. Осуществив анализ подходов многих ученых-экономистов к классификации оборотных средств предприятий, систематизировав и дополнив их, было предложено группирование классификационных признаков оборотных средств предприятий. В результате исследования была предложена расширенная классификация оборотных средств, которая в полной мере раскрывает роль оборотных средств в управлении финансами предприятий и экономики в целом. Было дополнено и сгруппировано классификационные признаки оборотных средств предприятий по: уровню организации, характеру функционирования, источникам формирования и их стоимостью, уровнем эффективности управления. Обосновано, что приведенное группирование классификационных признаков оборотных средств позволяет осуществлять всестороннее и целенаправленное влияние на показатели эффективности функционирования оборотных средств и способствует рациональному управлению ими в целом. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является определение уровня привлечения кредитных ресурсов производственными предприятиями для финансирования оборотных средств.

The goal of the article lies in revelation of possibilities of increase of efficiency of managing enterprise circulating funds by means of improvement of their classification features. Having analysed approaches of many economists to classification of enterprise circulating funds, systemised and supplementing them, the article offers grouping classification features of enterprise circulating funds. In the result of the study the article offers an expanded classification of circulating funds, which clearly shows the role of circulating funds in managing enterprise finance and economy in general. The article supplements and groups classification features of enterprise circulating funds by: the organisation level, functioning character, sources of formation and their cost, and level of management efficiency. The article shows that the provided grouping of classification features of circulating funds allows exerting all-sided and purposeful influence upon indicators of efficiency of circulating funds functioning and facilitates their rational management in general. The prospect of further studies in this direction is identification of the level of attraction of loan resources by production enterprises for financing circulating funds.

Ключевые слова: оборотные, средства, классификация, организация, функционирование, источники, стоимость, эффективность.

Key words: circulating funds, classification, organisation, functioning, sources, cost, efficiency.

Рис.: 5. **Библ.:** 11.

Pic.: 5. **Bibl.:** 11.

Роганова Анна Александровна – кандидат экономических наук, старший преподаватель, кафедры финансов, Донбасская государственная машиностроительная академия (ул. Шкадинова, 72, Донецкая обл., г. Краматорск, 84313, Украина)

Rohanova Hanna O. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer, Department of Finance, Donbass State Academy of Machine Building (vul. Shkadinova, 72, Donetskaya obl., Kramatorsk, 84313, Ukraine)

E-mail: annaroganova@mail.ru

E-mail: annaroganova@mail.ru

Правильна організація та раціональне використання оборотних коштів мають велике значення для забезпечення безперервного процесу суспільного відтворення, стійкого фінансового стану підприємств, реального накопичення національного багатства країни. Тому питання раціональної організації та ефективного використання оборотних коштів підприємств посідають важливе місце в управлінні їх фінансами в умовах становлення та розвитку ринкових методів господарювання.

Питання формування і кругообігу оборотних коштів були предметом дослідження зарубіжних і вітчизняних вче-

них, таких як: І. О. Бланк [1], Ю. Бригхем (Eugene F. Brigham) [2], С. Вишванатх (S. R. Vishwanath) [3], О. М. Зборовська [4], А. А. Мазаракі [5], Т. В. Момот [6], Г. І. Никоневич [7], В. А. По-знаховський [8] та ін.

Однак, попри наявність значної кількості робіт, недостатньо дослідженими залишаються проблеми всебічної та раціональної класифікації оборотних коштів із врахуванням галузевої специфіки, організації фінансового контролю їх раціонального використання, планування з метою вивільнення оборотного капіталу.

Метою статті полягає у виявленні можливостей підвищення ефективності управління оборотними коштами підприємств за рахунок удосконалення їх класифікаційних ознак.

Утворення та використання оборотних коштів підприємств має свою специфіку, зумовлену організаційними та методологічними основами функціонування підприємств. Від правильної класифікації оборотних коштів залежить не лише порядок їх обліку взагалі чи окремого їх складника, а й ефективність управління ними [7, 9]. Науково обґрунтована класифікація, поділ за різними ознаками на групи, дає можливість цілеспрямовано впливати на процеси формування, фінансування та руху оборотних коштів, відокремлювати різноманітні чинники, що визначають розмір, ефективність використання їх складових [9].

Здійснивши аналіз підходів до класифікації оборотних коштів підприємств за джерелами [2, с. 641 – 675], [3, 269 – 350], [4, 7], [5, с. 530], [6, с. 6 – 7], [7, с. 13 – 14], [8, 6], [10, с. 13 – 14], [11, с. 301 – 305], систематизувавши і доповнивши їх, пропонуємо групування класифікаційних ознак оборотних коштів підприємств, наведене на *рис. 1*.

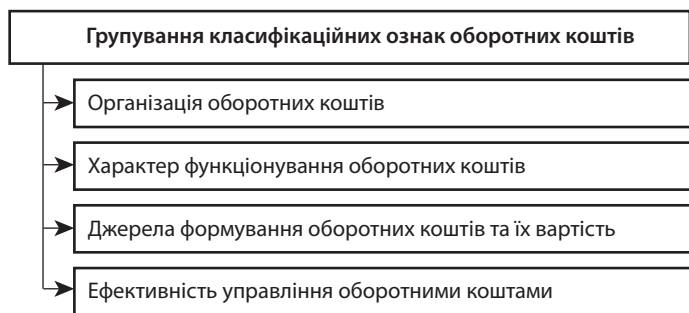

Рис. 1. Групування класифікаційних ознак оборотних коштів підприємств

Перша група класифікаційних ознак оборотних коштів (*рис. 2*), що визначає рівень їх організації, передбачає класифікацію оборотних коштів за: сферою функціонування; елементами сфери виробництва; елементами сфери обігу; стадією кругообігу; принципом організації; ступенем використання; рівнем достатності; безперервністю та стабільністю споживання.

Більшість із наведених класифікаційних ознак першої групи є загальновідомими і широко використовуваними в управління оборотними коштами вітчизняних підприємств. З метою забезпечення раціональної організації оборотних коштів підприємств пропонується:

1) існуючу класифікацію оборотних коштів за ступенем використання, що виділяє оборотні кошти постійного та мінливого використання, доповнити оборотними коштами сезонного використання, що надає можливість виділити та контролювати сезону складову оборотних коштів;

2) класифікувати оборотні кошти за рівнем достатності їх обсягу на надлишкові, оптимальні та дефіцитні оборотні кошти, що розширить можливості обліку, контролю та оптимізації залишків окремих елементів оборотних коштів з метою забезпечення ефективного управління оборотними коштами підприємств;

3) адаптувати класифікацію грошових потоків за ознаками безперервності формування та стабільності часових інтервалів формування [1, с. 133] до оборотних коштів, тобто виділити ознаку безперервності та стабільності споживання оборотних коштів з класифікацією на: регулярно споживані оборотні кошти з рівномірними і нерівномірними часовими

інтервалами; дискретно споживані оборотні кошти. Така класифікація надає можливість здійснення контролю оборотних коштів як у рамках конкретного часового інтервалу, так і в рамках всього життєвого циклу підприємства.

Друга група ознак (*рис. 3*), що характеризує функціонування оборотних коштів, включає такі класифікаційні ознаки: вид діяльності підприємства; характер участі в операційному процесі; форма функціонування; період функціонування; місце функціонування; характер обслуговування діяльності; строк функціонування. З метою організації ефективного функціонування оборотних коштів виробничо-торгівельних підприємств щодо другої групи класифікаційних ознак пропонується:

1) адаптувати існуючу класифікацію активів підприємства за ознакою характеру обслуговування видів діяльності до класифікації оборотних коштів, тобто розрізнити операційні, що безпосередньо приймають участь у процесі виробництва та реалізації продукції, та інвестиційні оборотні кошти – короткострокові фінансові інвестиції, з метою обліку та контролю дохідності оборотних коштів підприємства окремо за операційною діяльністю та фінансовими вкладеннями;

2) класифікувати оборотні кошти залежно від їх призначення та строку функціонування в процесі кругообігу оборотного капіталу на короткострокові, середньострокові та довгострокові оборотні кошти, що надає можливість передбачувати дохідність від використання оборотних коштів певного обсягу у часі.

До третьої групи класифікаційних ознак оборотних коштів (*рис. 4*), що визначає джерела формування оборотних коштів та вартість залучення таких джерел, було віднесено класифікацію за: джерелами формування; формою джерел формування; правом власності; характером джерел

формування; ступенем інфляційної захищеності; вартістю внутрішнього формування; вартістю трансакційних витрат; вартістю зовнішнього залучення оборотних коштів. Оскільки фінансування виробничо-господарської діяльності виробничо-торгівельних підприємств іноді потребує значного залучення додаткових фінансових ресурсів із зовнішніх і внутрішніх джерел, то постає питання визначення вартості залучення таких ресурсів. Так, з метою визначення вартості внутрішнього формування та зовнішнього залучення оборотних коштів виробничо-торгівельних підприємств пропонується:

1) класифікувати оборотні кошти за ознакою вартості внутрішнього формування на: власні оборотні кошти, залучення яких не потребує додаткових витрат та власні оборотні кошти, залучення яких потребує здійснення певних трансакційних витрат;

2) за наявності трансакційних витрат певної вартості виділяти – оборотні кошти мінімальної, середньої та високої вартості трансакційних витрат;

3) класифікувати оборотні кошти за ознакою вартості зовнішнього залучення на: оборотні кошти із мінімальною, середньою та високою вартістю формування.

Застосування запропонованої класифікації дозволить обирати оптимальне джерело формування оборотних коштів із найменшою вартістю поповнення за рахунок моделювання можливих альтернативних варіантів як внутрішнього формування, так і зовнішнього залучення оборотних коштів.

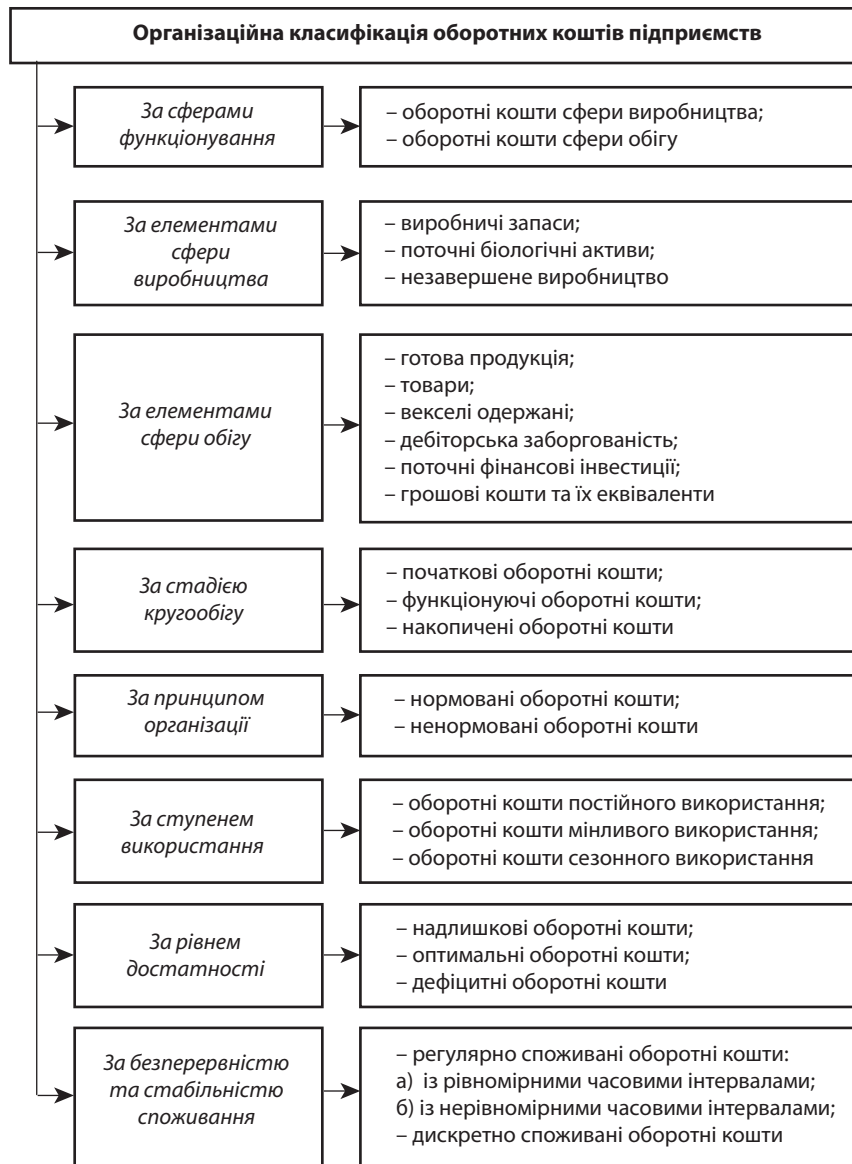

Рис. 2. Класифікація оборотних коштів підприємств за їх організацією

Четверта група ознак (рис. 5), яка характеризує рівень ефективності управління оборотними коштами, передбачає класифікацію оборотних коштів за: рівнем ліквідності, швидкістю обертання; рівнем прибутковості; ступенем ризику авансування; рівнем цінності; рівнем впливу на кінцевий результат; рівнем контролю. Для підвищення якості та ефективності управління оборотними коштами підприємств пропонується таке:

1) адаптувати класифікацію грошових потоків за ознакою рівня впливу на кінцевий результат до оборотних коштів, виділяючи при цьому пріоритетні, другорядні та обслуговуючі оборотні кошти. Така класифікація відповідає цілям ABC- і XYZ-аналізу та дозволяє виділити найбільш прибуткові та найменш рентабельні елементи оборотних коштів;

2) за рівнем контролю класифікувати оборотні кошти на контрольовані та слабо контрольовані, що дозволить зусилля керівників і менеджерів підприємств щодо управління оборотними коштами сконцентрувати на відповідній групі оборотних коштів.

Подібне групування класифікаційних ознак оборотних коштів дозволяє здійснювати всебічний і цілеспрямований вплив на показники ефективності функціонування оборотних коштів і сприяє раціональному управлінню ними в цілому.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження природи оборотних коштів є запропонована у статті поширена класифікація оборотних коштів, яка повною мірою розкриває роль оборотних коштів в управлінні фінансами підприємств та економіки в цілому. Визначення економічної сутності оборотних коштів спричинило необхідність вивчення, доповнення та групування класифікаційних ознак оборотних коштів підприємств за: рівнем організації, характером функціонування, джерелами формування та їх вартістю, рівнем ефективності управління.

Наведене уточнення класифікаційних ознак повною мірою відповідає потребам управління оборотними коштами, а саме – надає можливість: визначення оптималь-

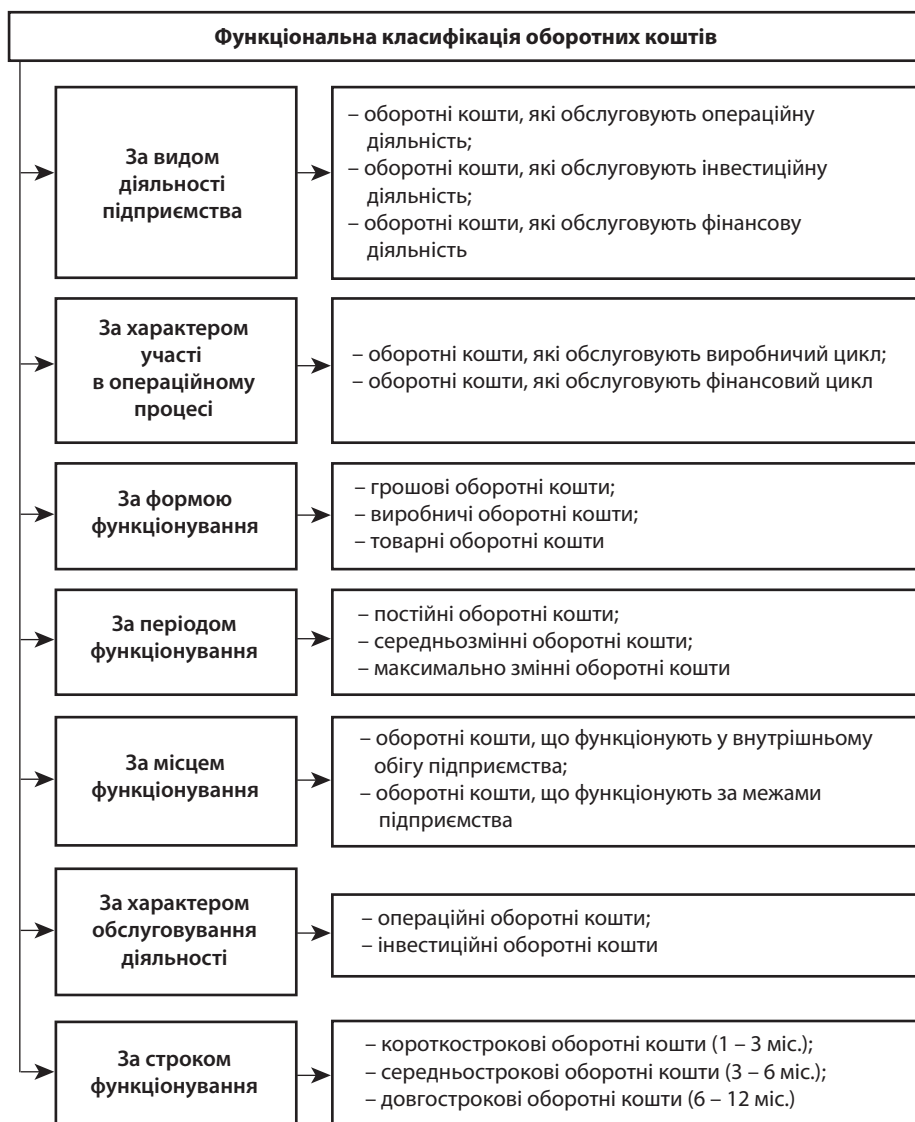

Рис. 3. Класифікація оборотних коштів підприємства за характером їх функціонування

ного складу та структури оборотних коштів; здійснення контролю оборотних коштів як в рамках конкретного часового інтервалу, так і в рамках всього життєвого циклу підприємства; передбачення доходності від використання оборотних коштів певного обсягу у часі; з'ясування потреби в оборотних коштах та джерелах їх формування на підприємствах; вибору найоптимальнішого джерела формування оборотних коштів із найменшою вартістю поповнення оборотних коштів за рахунок моделювання можливих альтернативних варіантів як внутрішнього формування, так і зовнішнього залучення оборотних коштів; здійснення всебічного і цілеспрямованого впливу на показники ефективності функціонування оборотних коштів і сприяння раціональному управлінню ними в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бланк І. А.** Основи фінансового менеджменту. Т. 2. [Текст] / І. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – 512 с.
2. **Brigham E. F.** Financial Management: Theory and Practice. / Eugene F. Brigham, Michael C. Ehrhardt. – 13th ed. – 2010. – 1187 p. – ISBN 1439078092.
3. **Vishwanath S. R.** Corporate finance: theory and practice / S. R. Vishwanath. – 2nd ed. – 2007. – 764 p. – ISBN 0761934979.

4. **Зборовська О. М.** Управління оборотним капіталом промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 [Текст] / О. М. Зборовська ; Приазовський держ. техн. ун-т Міністерства освіти і науки України. – Маріуполь, 2006. – 21 с.

5. Економіка торговельного підприємства [Текст] : підручник для студ. вищих навч. закл. / А. А. Мазаракі [та ін.] ; ред. Н. М. Ушакова. – К.: Хрещатик, 1999. – 798 с. – ISBN 996-95262-5-7.

6. **Момот Т. В.** Формування механізму управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.03 [Текст] / Т. В. Момот ; Харківська держ. академія міського господарства. – Харків, 1999. – 23 с.

7. **Никонович Г. І.** Аналіз і контроль оборотних активів торговельних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 [Текст] / Г. І. Никонович ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2007. – 24 с.

8. **Познаховський В. А.** Облік та аналіз оборотних активів господарських товариств : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 [Текст] / В. А. Познаховський ; Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2005. – 20 с.

9. **Михайлова О. В.** Класифікація оборотних активів як об'єкта управління [Текст] / О. В. Михайлова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : збірник наукових праць ХДУХТ. – 2008. – Вип. 2, Ч. 1. – С. 150 – 154.

Рис. 4. Класифікація оборотних коштів підприємства за джерелами та вартістю їх формування

10. Сікора І. А. Облік, економічний аналіз та використання оборотних активів : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 [Текст] / І. А. Сікора ; Держ. академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – Київ, 2006. – 33 с.

11. Бланк І. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учеб. курс / І. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Эльга ; Ника-Центр, 2004. – 655 с. – ISBN 966-521-257-5.

REFERENCES

- Blank, I. A. *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Fundamentals of Financial Management]. Kyiv: Nika-Tsentr, 1999.
- Brigham, E. F., and Ehrhardt, M. C. *Financial Management: Theory and Practice*, 2010.
- Blank, I. A. *Finansovyy menedzhment* [Financial management]. Kyiv: Elga; Nika-Tsentr, 2004.
- Mazaraki, A. A. *Ekonomika torhovelnoho pidpriemstva* [Economics of commercial enterprise]. Kyiv: Khreshchatyk, 1999.
- Momot, T. V. "Formuvannya mekhanizmu upravlinnia oborotnym kapitalom pidpriemstva (na prykladi pidpriemstv budivelnoi haluzi)" [Formation mechanism of working capital manage-

ment company (on the example of the construction industry)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08. 07.03*, 1999.

Mykhailova, O. V. "Klasyfikatsiia oborotnykh aktyviv yak ob'ekta upravlinnia" [The classification of current assets as control object]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 1, no. 2 (2008): 150-154.

Nykonovych, H. I. "Analiz i kontrol oborotnykh aktyviv torhivnykh pidpriemstv" [Analysis and control of current assets of commercial enterprises]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08. 00.09*, 2007.

Poznakhovskiy, V. A. "Oblik ta analiz oborotnykh aktyviv hospodarskykh tovarystv" [Recording and Analysis of current assets of business entities]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.04*, 2005.

Sikora, I. A. "Oblik, ekonomichniy analiz ta vykorystannia oborotnykh aktyviv" [Accounting, economic analysis and the use of current assets]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.04*, 2006.

Vishwanath, S. R. *Corporate finance: theory and practice*, 2007.

Zborovska, O. M. "Upravlinnia oborotnym kapitalom promyslovykh pidpriemstv" [Working Capital Management industry]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.01*, 2006.

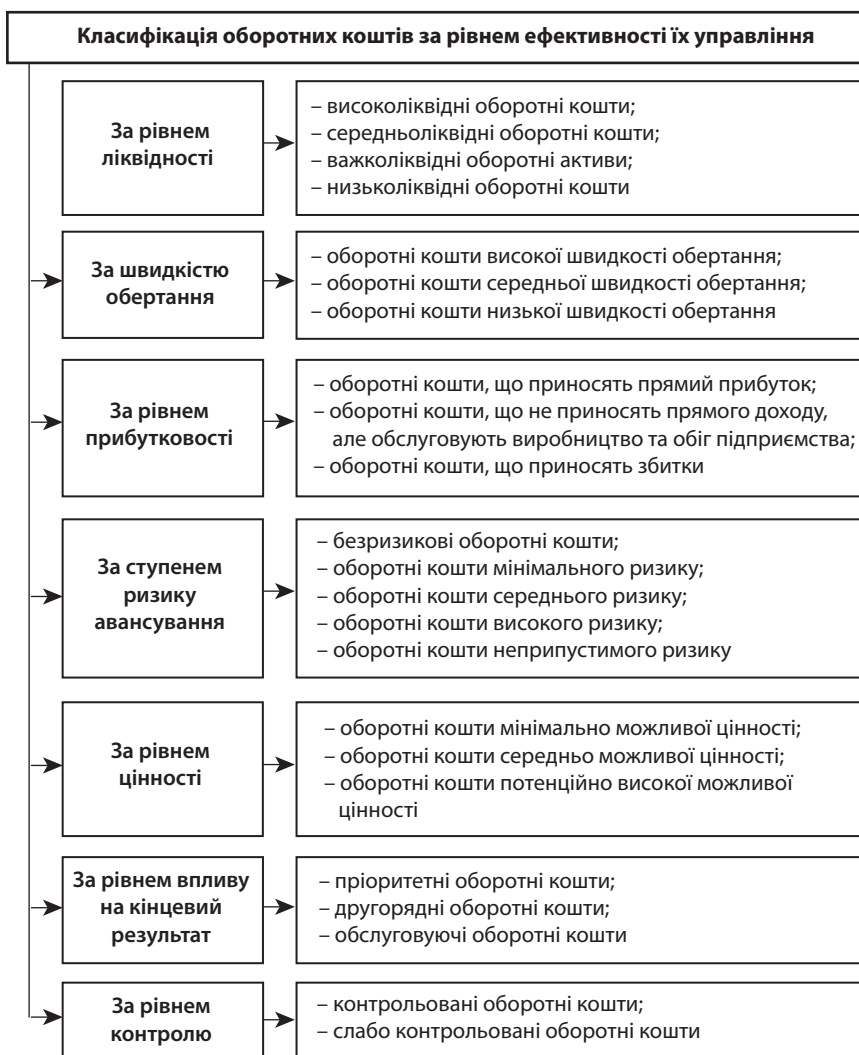

Рис. 5. Класифікація оборотних коштів підприємства за рівнем ефективності їх управління